

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ЖАГСААЛ, ТҮҮНИЙГ УДИРДАХ

Нийтлэг үндэслэл

1. **Жагсаал** - Цэргийн алба хаагчид, анги, салбаруудыг явганаар буюу машинтайгаар нэгтгэн ажиллуулахын тулд дүрэмд тогтоосноор байрлуулах.

2. **Эгнээ** - цэргийн алба хаагч нэг нь нөгөөгийнхөө дэргэд нэг шугамд жагсах.

Машины шугам - машинуудыг нэгийг нь нөгөөгийнх нь дэргэд тогтоосон завсартайгаар нэг шугамд байрлуулах.

3. **Үзүүр** - жагсаалын баруун, зүүн төгсгөл.

4. **Жагсаалын өвөр тал** - жагсаалд байгаа цэргийн алба хаагчдын нүүр хандсан тал.

5. **Жагсаалын ар тал** - өвөр талын эсрэг тал.

6. **Жагсаалын өргөн** - үзүүрүүдийн хоорондын хэмжээ.

7. **Завсар** - цэргийн алба хаагчид, анги, салбарууд /машин/-ын өвөр талын дагуух хоорондын хэмжээ.

8. **Зай** - цэргийн алба хаагчид, анги, салбарууд/ машин/-ын гүн тийших хоорондын хэмжээ.

9. **Жагсаалын гүн** - нэгдүгээр эгнээнээс сүүлчийн эгнээ, машины нэгдүгээр шугамнаас сүүлчийн шугам хүртэлх хэмжээ.

10. **Эгнээ жагсаал** - урд эгнээнд байгаа цэргийн алба хаагчийн ар шилийг дараагийн эгнээнд байгаа цэргийн алба хаагч харж, нэг алхам зайтай жагсах

10.2. Жагсаалыг эргүүлэхэд эгнээ өөрчлөгдөхгүй.

10.3. **Зэрэгцээ** - цэргийн алба хаагчид нэг нь нөгөөгийнхөө ар шилийг харж хоёр эгнээ жагсах. Эхний эгнээний цэргийн алба хаагчийн шилийг харж зэрэгцэх хүн дараагийн эгнээнд нэгээр дутуу байвал түүнийг **дутуу зэрэгцээ** гэнэ. Сүүлийн зэрэгцээ дүүрэн байна. Хоёр эгнээ жагсаалыг эргүүлэхэд дутуу зэрэгцээнд байсан цэргийн алба хаагч урд эгнээнд шилжиж орно.

10.4. Нэг буюу хоёр эгнээ жагсаал нь **хураангуй** буюу **тараангуй** байж болно.

Хураангуй жагсаал - Цэргийн алба хаагчид нэг нь нөгөөгөөсөө тохойн хооронд гарын алганы хэмжээтэй завсар гаргаж жагсах.

Тараангуй жагсаал - Цэргийн алба хаагчид нэг нь нөгөөгөөсөө нэг алхам, эсхүл захирагчаас тогтоосон хэмжээний завсартай жагсах.

11. **Цуваа** - Цэргийн алба хаагчид бие биеийнхээ шилийг харж, анги, салбар /машин/-ууд дүрмээр буюу захирагчаас тогтоосон зай авч цувран жагсах.

11.1. Цуваа нь нэг, хоёр, гурав, дөрөв, түүнээс олон байж болно.

11.2. Анги, салбарууд аяны, эсхүл дэлгээ жагсаалаар жагсахдаа цуваагаар жагсана.

12. Ёслолын жагсаалд оролцох болон бусад тохиолдолд салбар нь захирагчийн тушаалаар гурав, дөрөв, түүнээс дээш цуваанд жагсаж болно.

12.1. Ёслолын жагсаалын хайрцгийг байгуулахдаа чиглүүлэгчээс цоожлогч руу, өндрөөс нам руу шилжих зарчмыг баримтална.

12.2 Ёслолын жагсаалын хайрцгийн өвөр талд яваа цэргийн алба хаагчдын тоог жагсаалын гүн дэх цэргийн алба хаагчдын тооноос их байхаар тооцно:

өвөр эгнээнд 9 цэргийн алба хаагч байгаа бол гүн тийш 7 цэргийн алба хаагч байхаар тооцно.

13. **Дэлгээ жагсаал** - салбарууд нэг шугамд нэг буюу хоёр эгнээ, тэрчлэн дүрмээр буюу захирагчаас тогтоосон завсар авч цувааны шугамд жагсах. Дэлгээ жагсаалыг зэвсэглэл, техникийн үзлэг, ахлах дарга болон командлалын шалгалт, ёслолын жагсаал, оройн тооллого, хувцасны үзлэгийн үед хэрэглэнэ.

14. **Аяны жагсаал** - нэг буюу хэд хэдэн салбар цуваагаар жагсах.

15. **Чиглүүлэгч** - заасан чигт түрүүнд нь яваа цэргийн алба хаагч /машин/, бусад цэргийн алба хаагч /машин/ нь түүнтэй хөдөлгөөний хурдыг тохируулна.

Цоожлогч - цувааны сүүлд яваа цэргийн алба хаагч /машин/

16. Захирагч жагсаалыг амаар, дохио /гэрэлтүүлгийн хэрэгсэл, гар, дарцаг/-гоор удирдана.

Явган жагсаалд команд өгөхдөө захирагч өөрөө жагсаалын үндсэн зогсолтод шилжсэн байна.

Цуваанд захирагчийн дохиог салбарын захирагч, машины ахлаачаар томилогдсон хянагч нар дамжуулна.

Захирагч нь жагсаалыг удирдахад тохиромжтой газарт байрлана. Бусад захирагч нар дүрмээр буюу ахлах захирагч /дарга/-аас тогтоосон байрнаас команд дохиог дамжуулна.

Аяны жагсаалд яваа рот болон түүнээс дээших нэгжийн захирагч зөвхөн команд өгөх, биелэлтийг нь шалгах аар жагсаалаас гарч болно.

17. Командыг **анхааруулах** ба **гүйцэтгэх** гэж ангилна. Зөвхөн гүйцэтгэх команд өгч болно.

Анхааруулах командыг, захирагч жагсагчдаас шаардаж буй ажиллагааг ойлгогдохоор тод, уртаар өгнө.

Анхааруулах командаар жагсаалд байгаа цэргийн алба хаагч үндсэн зогсолтод, хөдөлгөөнд байгаа нь жагсаалын алхаанд шилжиж, жагсаалын гадна байвал **“Номхон”** болж, нэрээ дуудахад захирагч /дарга/-ийн зүгт эргэж зогсоно.

Гүйцэтгэх команд /дүрэмд тод том үсгээр бичигдсэн/-ыг анхааруулах командын дараа чанга, огцом өгнө. Гүйцэтгэх командыг нэн даруй, зөв биелүүлнэ. Анхааруулах командад салбарын болон цэргийн алба хаагчийн цол, нэрийг, тэрчлэн зэвсэгтэй ажиллагааг гүйцэтгүүлэхдээ зэвсгийн нэрийг зааж болно: **“Салаа /1 дүгээр салаа/-ЗОГС”, “Байлдагч ....., ЭРГЭ”, “Автомат-ЦЭЭЖИНД”**. Захирагч командыг жагсаалд байгаа цэргийн алба хаагч нэг бүрт сонсогдохоор тод өгнө.

18. Жагсаал болон машиныг тогтоосон дохио /хавсралт 1, 2/-гоор удирдана. Анги, салбарын захирагч нар шаардлагатай бол жагсаал удирдах нэмэгдэл дохиог тогтоож болно.

19. Бүх салбарт хамаарах команд /дохио/-ыг салбаруудын захирагч, машины ахлаач нар хүлээн авч, нэн даруй биелүүлнэ.

Дохиогоор команд өгөхдөө урьдчилан **“АНХААР”** дохио өгөх бөгөөд команд нь зөвхөн нэг салбарт хамааралтай бол уг салбарын дугаар заасан дохио өгнө.

Дохиогоор команд хүлээн авахад бэлэн байгааг **“АНХААР”** дохиогоор

хариулна.

Дохиог хүлээж авсан нь түүнийг давтах, эсхүл тохирох дохиог өөрийн салбарт дамжуулснаар батлагдана.

20. Жагсаалын ажиллагааг өөрчлөх, зогсоохын тулд **“ОРХИ”** команд өгнө. Энэ командаар уг ажиллагааг гүйцэтгэхийн өмнөх байдалд орно.

21. Сургалтын явцад дүрэмд заагдсан жагсаалын ажиллагаа, хөдөлгөөнийг хуваарьтайгаар, тэрчлэн бэлтгэл дасгалууд хийлгэхийг зөвшөөрнө: **“Хуваарьтайгаар, автомат цээжинд -НЭГ, ХОЁР, ГУРАВ”, “Хуваарьтайгаар, баруун тийш эргэ - НЭГ, ХОЁР”**.

Харин жагсаалын үзлэг, тухайлбал тасаг, салаа, ротын жагсаалын жигдрэлтийн шалгалт, жагсаалын бэлтгэлээр явуулах уралдаан, тэмцээний үед жагсаалын ажиллагаа, хөдөлгөөнийг хуваарьтайгаар хийлгэхийг хориглоно.

22. Салбаруудаас нэгдсэн баг бүрдүүлэхэд цэргийн алба хаагчийг нэг буюу хоёр эгнээ жагсааж, 81-82 дугаар зүйлд заасан журмаар дэс дараагаар тоолуулна. Дараа нь багийн бүрэлдэхүүний тооноос хамааран рот, салаа, тасагт хуваарилан, тэдний захирагч нарыг томилно.

23. Салбаруудыг **“ЖАГС”** командаар жагсаана: **“Салаа, нэг эгнээ - ЖАГС”**.

Энэ командаар цэргийн алба хаагч нь жагсаалд өөрийн байрыг түргэн эзэлж, тогтоосон завсар, зайг авч, жагсаалын үндсэн зогсолтоор зогсоно.

24. Төрөл мэргэжлийн цэргийн анги, салбарт команд өгөхдөө үндсэн нэгжийн нийтлэг нэрийн өмнө төрөл, тусгай мэргэжлийг нь тодорхойлсон тодотголыг заана. Жишээ нь: Танкийн батальон, зенитийн батарея, артиллерийн салаа.

ЖАГСААЛЫН ӨМНӨ БОЛОН ЖАГСААЛД БАЙГАА ЗАХИРАГЧ, ЦЭРГИЙН АЛБА ХААГЧИЙН ҮҮРЭГ

25. Захирагчийн үүрэг:

25.1. жагсах байр, цаг, хугацаа, өмсөх хувцас хэрэглэлийн төрлийг тогтоох;

25.2. бие бүрэлдэхүүний гадаад үзэмж, агсамж, хэрэглэлийн бүрдэл, биедээ тохируулж зүүсэн байдлыг шалгах;

25.3. жагссан анги, салбарын бие бүрэлдэхүүн, зэвсэг, галт хэрэглэл, нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэл болон багажийн тоог шалгах;

25.4. бие бүрэлдэхүүнээр жагсаалын сахилгыг сахиулах, анги, салбарууд, цэргийн алба хаагчаас команд /дохиог/-ыг зөв биелүүлэхийг шаардах;

25.5. салбаруудыг зэвсэг, техниктэй жагсах үед тэдгээрт үзлэг хийж, тэрчлэн бие бүрэлдэхүүнийг тээвэрлэх хэрэгслийн тоо, бүрэн байдал, чиргүүл /зэвсэг, техник/-ийн бэхэлгээ, материал хэрэгслийн ачилтыг шалгах, бие бүрэлдэхүүнд Замын хөдөлгөөний дүрэм болон аюулгүйн ажиллагааны зааврыг биелүүлэхэд тавигдах шаардлагыг танилцуулах;

25.6. бие бүрэлдэхүүнийг хэл амаар доромжлохгүй, зохисгүй үг хэллэг хэрэглэхгүй байх;

26. Цэргийн алба хаагчийн үүрэг:

26.1. захирагчаас тогтоосон дүрэмт хувцас, хариуцуулж өгсөн зэвсэг, техник, галт хэрэглэл, багаж хэрэгслийг бүрэн авч жагсах;

26.2. цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрмийн дагуу хувцаслах, хувцас,

хэрэглэлийг биедээ тохируулахад нь нөхөртөө туслах;

26.3. жагсаалд өөрийн байрыг мэдэх, түргэн эзлэх, хөдөлгөөн үйлдэх үед зэрэгцээ, тогтоогдсон завсар, зайг барих, жагсаалаас зөвшөөрөлгүй гарахгүй байх;

26.4. зэвсэг, техниктэй жагсах үед Замын хөдөлгөөний дүрэм болон аюулгүйн ажиллагааны зааврыг биелүүлэх;

26.5. жагсаалд зөвшөөрөлгүйгээр ярихгүй, захирагчаас өгсөн команд / дохио/-ыг анхааралтай хүлээн авч, бусдад саад бололгүй хурдан, зөв биелүүлэх;

26.6. өгөгдсөн команд /дохио/-ыг шаардлагатай үед тод чанга дуугаар зөв дамжуулах.